

Ο Francis Fukuyama μιλάει στην Pro Europa

Pro Europa

Σχόλια

<https://www.pro-europa.eu/europe/el/o-francis-fukuyama-milai-stin-pro-europa/>

Κύριε Φουκουγιάμα γίνατε διεθνώς γνωστός τη δεκαετία του '90 χάρις στο πολύκροτο βιβλίο σας Το Τέλος της ιστορίας . Τι έχει αλλάξει στην παγκόσμια πολιτική από τότε που δημοσιεύθηκε ;

Πρώτον, τώρα ζούμε σε ένα πολιτικό κλίμα πολύ διαφορετικό από εκείνο που υπήρχε το 1990. Το τείχος του Βερολίνου είχε μόλις καταστραφεί, η Σοβιετική Ένωση διαλυόταν, ο Ψυχρός Πόλεμος τέλειωνε, και τα κομμουνιστικά καθεστώτα είχαν αρχίσει να καταρρέουν στην τότε Σοβιετική Ευρώπη. Τότε τέλειωσαν πράγματι οι ιδεολογίες. Σήμερα, ζούμε σε αυτό που χαρακτηρίζεται «κάμψη της δημοκρατίας», και πολλοί θεωρούν ότι

θα μπορούσε να μετατραπεί σε πλήρη κατάρρευση. Οι λαϊκιστές και οι εθνικιστές στη Δύση αμφισβητούν ανοιχτά το φιλελεύθερο δημοκρατικό μοντέλο.

Οι αλλαγές αυτές επέφεραν τον επαναπροσανατολισμό του κύριου άξονα της πολιτικής πόλωσης. Σήμερα ο άξονας μετατοπίζεται προς μια πολιτική που βασίζεται στην ταυτότητα. Στο πλαίσιο αυτής της αλλαγής, τόσο η αριστερά όσο και η δεξιά ψάχνονται, και επαναπροσδιορίζουν τους στόχους των.

Τι εννοείτε με τον όρο ταυτότητα;

Είναι όρος ψυχολογικός. Η βάση της πολιτικής ταυτότητας έγκειται στο συναίσθημα των ανθρώπων ότι έχουν μια εσωτερική αξία ή αξιοπρέπεια που η κοινωνία γύρω τους δεν την αναγνωρίζει. Η ταυτότητα για την οποία μιλώ, και καθορίζει τη σημερινή πολιτική, απορρέει από την ένταξη σε μια ομάδα, την οποία έως τώρα η πλειοψηφία της κοινωνίας θεωρεί αποβλητέα και τη στέλνει στο περιθώριο.

Η περιφρόνηση της ταυτότητας προκαλεί συναισθήματα θυμού και δυσαρέσκειας. Αν και οι οικονομικές ανισότητες μπορεί να διεγείρουν ακόμη τις πολιτικές συζητήσεις, η συζήτηση για την αναγνώριση της ταυτότητας μερικές φορές θεωρούν δευτερεύοντα τα υλικά κίνητρα που ωθούσαν παλαιότερα

σε αντίδραση ή και εξέγερση. Έτσι, για παράδειγμα, πολλοί που ψήφισαν “Brexit” αντιλήφθηκαν ότι η Βρετανία θα υποφέρει οικονομικά βγαίνοντας από την ΕΕ, αλλά έκριναν ότι αυτό είναι ένα τίμημα που αξίζει να πληρωθεί προκειμένου να αποκατασταθεί η βρετανική εθνική ταυτότητα.

Παράλληλα, οι σημερινοί εθνικιστές έχουν το αίσθημα ότι τα μέλη των ομάδων τους έχουν περιθωριοποιηθεί και απαιτούν σεβασμό από την παγκόσμια κοινωνία. Αυτή η απαίτηση για αξιοπρέπεια ενθαρρύνει τους λαϊκιστές ψηφοφόρους στην Ουγγαρία, την Πολωνία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίοι πιστεύουν ότι η εθνική ταυτότητά τους απειλείται από τη μετανάστευση και τις φιλελεύθερες κοινωνικές αξίες.

Μόνον οι λαϊκιστές και οι εθνικιστές είναι οι ομάδες που δημιουργούν σήμερα πολιτική τάση; Αν είναι έτσι, δεν ευνοείται η κλασική αριστερά.

Η μετάβαση από τα οικονομικά κίνητρα στην ενίσχυση της ταυτότητας έχει οδηγήσει σε αναδιάταξη της αριστεράς αλλά και της δεξιάς στις ανεπτυγμένες δημοκρατίες. Ενώ τον 20ό αιώνα η αριστερά προώθησε τα συμφέροντα της ευρείας εργατικής τάξης, η σημερινή αριστερά αγκαλιάζει την ταυτότητα που έχουν ποικίλες συγκεκριμένες ομάδες, όπως φυλετικές μειονότητες, οι μετανάστες, οι γυναίκες, οι οπαδοί των αμβλώσεων,, οι σεξουαλικές μειονότητες, οι αυτόχθονες πληθυσμοί και ούτω καθεξής. Αντί να επικεντρωθεί στην εργατική τάξη και τα συνδικάτα της (η μεγάλη πλειοψηφία των μελών της οποίας τείνουν να ανήκουν στην κυρίαρχη εθνική ή φυλετική ομάδα), τα

αριστερά κόμματα στις ανεπτυγμένες δημοκρατίες θεωρούν ότι αντιπροσωπεύουν τα συμφέροντα διαφόρων μειονοτήτων.

Ένας παρόμοιος μετασχηματισμός συνέβη και στη δεξιά. Τα συντηρητικά κόμματα του εικοστού αιώνα υπερασπίζονταν την ελεύθερη αγορά και τα ατομικά δικαιώματα. Φοβούνται να δηλώσουν φιλελεύθερα. Αυτή η ιδεολογία εκτοπίζεται τώρα από μια τάση που υπογραμμίζει ένα είδος εθνικής ταυτότητας και ανησυχεί ότι η «χώρα μας ξεπουλιέται» σε ξένους κύκλους από μια «προδοτική ελίτ». Έτσι, ο πρωθυπουργός της Ουγγαρίας Viktor Orbán μιλάει ρητά για την ουγγρική εθνική ταυτότητα που βασίζεται στην ουγγρική εθνότητα και υποστηρίζει πως «το έθνος» δεν είναι υποχρεωμένο να σέβεται τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα.

Ποια είναι η στάση των μεγάλων δυνάμεων σήμερα έναντι αυτών;

Ο νέος τύπος συντηρητισμού έχει βέβαια διεθνή διάσταση, την οποία τροφοδοτεί η Ρωσία. Η Ρωσία τα τελευταία χρόνια έχει προσφέρει ηθική και οικονομική υποστήριξη στους ευρωπαίους λαϊκιστές, όπως το κόμμα της Λε Πεν στη Γαλλία και η Λίγκα του Σαλβίνι στην Ιταλία. Την ενισχύει επίσης η σημερινή ηγεσία των ΗΠΑ με διάφορους τρόπους. Η Κίνα δεν έχει δείξει βούληση να παίξει στο πολιτικό/ιδεολογικό αυτό παιχνίδι, τουλάχιστον έως τώρα.

Έχουν επισημανθεί τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του νέου πολιτικού άξονα;

Ο Jonathan Rodden έχει δείξει ότι η πιο ισχυρή στήριξη της λαϊκιστικής ψήφου τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και στην Ευρώπη βρίσκεται σε περιοχές με χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού. Η παγκόσμια οικονομία επικεντρώνει την εργασία και τις ευκαιρίες σε όλο και μεγαλύτερες πόλεις. Οι μεγαλουπόλεις τείνουν να δημιουργούν πιο φιλελεύθερους ψηφοφόρους, ενώ οι λαϊκιστές κατανέμονται σε πόλεις και χωριά δεύτερης ή τρίτης βαθμίδας και σε αγροτικές περιοχές. Οι λαϊκιστές ψηφοφόροι συνήθως έχουν λιγότερα χρόνια εκπαίδευσης. Η πυκνότητα του πληθυσμού ενισχύει όχι μόνο τις οικονομικές ευκαιρίες αλλά όπως βλέπουμε και τις πολιτιστικές αξίες.

Ευχαριστούμε τον Κ.Γ. για τη λήψη αυτής της συνέντευξης